

POSTANOWIENIE

Dnia 8 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

SSN Dariusz Dończyk

w sprawie z powództwa Towarzystwa Ubezpieczeń [...] S.A.

w [...] i Towarzystwa Ubezpieczeń [...]

przeciwko K. K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 8 grudnia 2016 r.,

zażalenia powodów na wyrok Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 7 grudnia 2015 r., sygn. akt VI ACa .../15,

- 1) odrzuca zażalenie Towarzystwa Ubezpieczeń [...] i Towarzystwa Ubezpieczeń [...] S.A. w [...] w zakresie kwoty 144 206,83 zł (pkt 1 b wyroku Sądu Okręgowego w [...]) oraz odsetek od tej kwoty (pkt 2 wyroku Sądu Okręgowego w [...]) zasądzonych na rzecz Towarzystwa Ubezpieczeń [...];
- 2) oddala zażalenie w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 8 lipca 2014 r. Sąd Okręgowy w [...] zasądził solidarnie od pozwanych B.W., P.D. i K.K. oraz od „C.” Towarzystwa Ubezpieczeń S.A. w [...] na rzecz Towarzystwa Ubezpieczeń W.S.A. w [...] kwotę 122 250,83 zł i na rzecz Towarzystwa Ubezpieczeń C. kwotę 144 206,83 zł, wskazując, że spełnienie świadczenia przez jednego z pozwanych zwalnia pozostałych oraz odsetki od wymienionych kwot w wysokości 5% w skali roku solidarnie od B.W. i P.D. od dnia 21 maja 2006 r. do dnia zapłaty, ustawowe odsetki od „C.” Towarzystwa Ubezpieczeń S.A. w [...] od dnia 3 września 2005 r. do dnia zapłaty, jak też orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 7 grudnia 2015 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego uwzględniający powództwo (pkt 1, 2, i 5) w stosunku do K.K., zniósł postępowanie w tym zakresie, za wyjątkiem posiedzenia w dniu 29 kwietnia 2013 r. i sprawę w tej części przekazał Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej. Z uzasadnienia wynika, że na podstawie art. 378 § 2 k.p.c. Sąd ten rozpoznał sprawę z urzędu na rzecz współuczestnika, który nie zaskarżył wyroku Sądu pierwszej instancji, ponieważ w sprawie miała miejsce wspólność obowiązków pomiędzy pozwanymi B. W., P. D. i K. K. Pomiedzy nimi zachodzi współuczestnictwo materialne, oparte na wspólności obowiązków, wynikającej z ich odpowiedzialności odszkodowawczej, która ma charakter solidarny. Z akt sprawy wynika, że zarówno odpis pozwu, jak i dalsze pisma procesowe wysyłane były dla pozwanego K.K. na błędny adres i tym samym nie zostały mu doręczone. Kierowanie ich na adres L .ul. G. 27 bez wskazania numeru mieszkania (...) było nieprawidłowe. Nie dotarło do tego pozwanego także zawiadomienie o terminie rozprawy bezpośrednio poprzedzającej wydanie wyroku. Sąd Apelacyjny uznał, że postępowanie w stosunku do K.K. prowadzone było w warunkach nieważności, ponieważ był on pozbawiony możliwości działania w tej sprawie i tym samym obrony swoich praw. Z tej przyczyny wyrok Sądu Okręgowego w stosunku do tego pozwanego został uchylony na podstawie art. 386 § 2 k.p.c.

Powodowie w zażaleniu zarzucili naruszenie art. 378 § 2 k.p.c., podając, że wspólność obowiązków K.K., B.W. i P.D. nie znajduje potwierdzenia w treści

kwestionowanego wyroku wydanego w stosunku do pozostałych pozwanych. W uzasadnieniu wyroku, nie zostały sprecyzowane, z naruszeniem art. 386 § 6 k.p.c., wskazania co do dalszego postępowania. Ponadto rozstrzygnięcie dotyczące K.K. nie uwzględnia zakresu rozstrzygnięcia w stosunku do pozostałych pozwanych, a ich apelacja została częściowo oddalona.

Podnieśli, że przesyłki adresowane do pozwanego K.K. w końcowym etapie postępowania kierowane były na właściwy adres, także z numerem mieszkania i wróciły z relacją doręczyciela, że adresat nie podjął ich w wyznaczonym terminie. Ewentualny brak numeru mieszkania nie był zatem przyczyną niemożliwości doręczenia, nie wskazał jej doręczyciel. Pozwany brał udział w czynnościach procesowych, był przesłuchany w charakterze strony, nie kwestionował powództwa ani co do zasady odpowiedzialności, ani co do wysokości. Podkreślili, że współuczestnik, który nie zaskarżył wyroku, może powoływać się tylko na podstawy wspólne dla skarżących, które mogą doprowadzić do uchYLENIA wyroku na korzyść skarżących i jego. Zakwestionowali oddalenie powództwa TU C. Domagali się uchYLENIA zaskarżonego wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Towarzystwo Ubezpieczeń C. nie złożyło wniosku o doręczenie uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego, a zatem termin do wniesienia zażalenia, wyznaczony w art. 394 § 2 k.p.c., biegł od dnia ogłoszenia tego wyroku. Zażalenie Towarzystwa C. wniesione po upływie tygodniowego terminu od ogłoszenia wyroku było spóźnione i podlegało odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. Z kolei zażalenie Towarzystwa Ubezpieczeń „W.” skierowane w odniesieniu do roszczenia dochodzonego przez Towarzystwo C. o zapłatę kwoty 144 206,83 zł wraz z odsetkami należało odrzucić jako niedopuszczalne. W tym zakresie Towarzystwo „W.” nie zostało pokrzywdzone kwestionowanym wyrokiem i nie mogło skutecznie go zaskarżyć. Przyjęte zostało w orzecznictwie, że pokrzywdzenie orzeczeniem (gravamen) jest przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia, na co wiążąco wskazuje uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 r., III CZP 88/13 (OSNC 2014, nr 11, poz. 108). W konsekwencji zażalenie tego powoda jako niedopuszczalne z innych przyczyn zostało odrzucone na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

Uchylenie przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji połączone z przekazaniem sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania może być wydane tylko, w razie stwierdzenia nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji, zgodnie z art. 386 § 2 k.p.c. lub nierozpoznania istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, stosownie do art. 386 § 4 k.p.c. Kontrola takiego wyroku dokonywana przez Sąd Najwyższy w ramach zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma charakter formalny. Jej celem jest zbadanie, czy orzeczenie sądu drugiej instancji zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek objętych art. 386 § 2 lub 4 k.p.c. Zażalenie nie służy ocenie prawidłowości czynności procesowych podjętych przez sąd drugiej instancji w celu rozstrzygnięcia sprawy ani dokonanej wykładni prawa materialnego, mającego zastosowanie w sprawie. Sąd Najwyższy sprawdza, czy sąd drugiej instancji prawidłowo zakwalifikował określoną sytuację procesową jako odpowiadającą jednej ze wskazanych ustawowych podstaw uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2013 r., IV CZ 166/12; z dnia 13 marca 2013 r., IV CZ 15/13, z dnia 26 czerwca 2013 r., II CZ 13/13; z dnia 17 kwietnia 2013 r., V CZ 108/12; z dnia 26 września 2013 r., II CZ 41/13; z dnia 5 czerwca 2014 r., IV CZ 32/14, niepublikowane). W zależności od wyników tego sprawdzenia Sąd Najwyższy albo uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do rozpoznania albo oddala zażalenie.

Przedmiotem zarzutów w zażaleniu może być jedynie dopuszczenie się przez sąd drugiej instancji błędnej kwalifikacji występującej w sprawie sytuacji procesowej, jako odpowiadającej podstawie orzeczenia kasatoryjnego, o której mowa w art. 386 § 2 lub 4 k.p.c. Nie jest dopuszczalne formułowanie zarzutów odnoszących się do zasadności dokonanej przez sąd drugiej instancji merytorycznej oceny zarzutów apelacji ani prawidłowości zastosowania przepisów prawa procesowego.

Jeżeli wyrok sądu pierwszej instancji został uchylony z powodu nieważności postępowania, to badaniu przez Sąd Najwyższy podlega jedynie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo ocenił okoliczności sprawy, jako wyczerpujące przesłanki ustawowych przyczyn prowadzących, stosownie do stanowiska sądu drugiej instancji, do nieważności postępowania; czy nieważność postępowania

rzeczywiście wystąpiła (por. postanowienia Sądu najwyższego z dnia 24 czerwca 2016 r., II CZ 36/16; z dnia 26 września 2013 r., II CZ 41/13, niepublikowane).

Podstawą uchylenia przez Sąd Apelacyjny wyroku Sądu Okręgowego w stosunku do pozwanego K.K. było stwierdzenie z urzędu nieważności postępowania z powodu pozbawienia go możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Korespondencja do tego pozwanego była kierowana na niewłaściwy adres, który nie zawierał oznaczenia numeru lokalu. Pomimo tego, doręczyciel zwracał korespondencję z adnotacją, że nie została odebrana w wyznaczonym terminie. Dotyczyło to zarówno wysłania pozwu, zawiadomień, pism procesowych, jak też zawiadomienia o terminie rozprawy poprzedzającej ogłoszenie wyroku.

Sąd Najwyższy uznał, że stwierdzenie przez Sąd Apelacyjny nieważności w postępowaniu prowadzonym przez Sąd pierwszej instancji było prawidłowe. Obowiązek brania z urzędu pod uwagę nieważności postępowania w granicach zaskarżenia, stosownie do art. 378 § 1 k.p.c., dotyczy zarówno uczestników, którzy zaskarżyli apelacją wyrok sądu pierwszej instancji, jak i tych, którzy apelacji nie wnieśli, ale sąd drugiej instancji rozpoznaje, na podstawie art. 378 § 2 k.p.c., w stosunku do nich z urzędu sprawę w granicach zaskarżenia, gdy będące przedmiotem zaskarżenia prawa lub obowiązki są dla nich wspólne. W tej sprawie wystąpiła wspólność obowiązków skarżących B.W., P.D. i K.K., ponieważ ich odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę, wyrównaną przez ubezpieczyciela, wynika z czynów niedozwolonych i jest solidarna (art. 441 § 1 k.c.). Informowanie uczestników postępowania o podejmowanych w sprawie czynnościach sądu i pozostałych uczestników drogą doręczeń, stanowi część gwarantowanego także konstytucyjnie prawa do sądu, a w jego ramach ukształtowania rzetelnej i jawnej procedury. Doręczenie zastępcze, przewidziane w art. 139 § 1 k.p.c., reguluje sytuację, w której doręczenie właściwe okazało się niemożliwe. Podstawowym warunkiem skuteczności tego rodzaju doręczenia jest to, by miejsce zamieszkania (doręczenia) było prawidłowo określone i niewątpliwe. Warunek ten zawiera także powinność skierowania przesyłki na adres zupełny, czyli obejmujący zarówno numer domu (posesji), jak i lokalu mieszkalnego, co ma szczególne znaczenie w razie dokonywania doręczeń w budynkach wielomieszkaniowych. Nie było podstaw do uznania za usprawiedliwione domniemania dotarcia przesyłek do rąk

pozwanego, skoro kierowane były na nieprawidłowy adres. Adnotacja doręczyciela o nieodebraniu przesyłek przez adresata nie jest wiążąca, skoro nie zawiera informacji, w jakim lokalu podjęto próbę doręczenia właściwego i gdzie pozostawiono zawiadomienie o możliwości odebrania przesyłek. Niesporne było, że pozwany nie otrzymał pozwu oraz kolejnych przesyłek, w tym zawiadomienia o terminie rozprawy, po której przeprowadzeniu doszło do ogłoszenia wyroku.

Zgodnie z art. 379 pkt 5 k.p.c., nieważność postępowania zachodzi, jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony. Do takiej sytuacji dochodzi w razie wadliwości doręczeń i wynikającego stąd niebrania przez stronę udziału w postępowaniu sądowym; nie tylko w całym postępowaniu, ale także w istotnej jego części. Ocena, czy niemożność udziału strony dotyczyła istotnej części postępowania uzależniona jest od tego, czy w okolicznościach konkretnej sprawy, w późniejszym czasie miała ona sposobność odwrócenia niekorzystnych dla niej skutków (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2000 r., III CKN 416/98, OSNC 2000 nr 12, poz. 220; z dnia 17 lutego 2004 r., III CK 226/02; z dnia 13 grudnia 2006 r., II CSK 304/06; z dnia 20 kwietnia 2016 r., V CSK 526/15, niepublikowane). Z ustaleń Sądu Apelacyjnego wynika, że pozwany takiej sposobności był pozbawiony.

Podniesiony przez Towarzystwo „W.” zarzut, że nie miała miejsca nieważność postępowania, skoro pozwany został przesłuchany w charakterze strony, a przesyłek nie odbierał z własnej woli, nie zasługiwał na podzielenie. Pomimo przesłuchania pozwanego w czasie jego pobytu w zakładzie karnym, nie doręczono mu pozwu ani zawiadomienia o terminie rozprawy bezpośrednio poprzedzającej wydanie wyroku. Utrzymywanie, że brak numeru mieszkania nie stanowił przeszkody w doręczeniu zastępczym i uznania go za skuteczne, było bezzasadne.

Sąd Najwyższy uznał, że Sąd Apelacyjny dokonał prawidłowej kwalifikacji sytuacji zaistniałej w sprawie, przyjmując, że doszło do pozbawienia pozwanego K.K. możliwości obrony swoich praw. Uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w stosunku do niego i zniesienie postępowania w zakresie objętym nieważnością, oznacza konieczność powtórzenia tych czynności i rozstrzygnięcia o zakresie jego odpowiedzialności, przy uwzględnieniu prawomocnego już orzeczenia w stosunku

do B.W. i P.D.. Zastrzeżenia żalącego się dotyczące braku w uzasadnieniu wyroku wskazań co do dalszego postępowania były nieuzasadnione, jeśli zważyć na to, że w zasadzie postępowanie w stosunku do tego pozwanego zostało zniesione.

Nie są objęte zakresem rozpoznania zażalenia pozostałe zarzuty, w tym kwestionujące prawidłowość zaskarżonego wyroku w odniesieniu do pozostałych pozwanych.

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił zażalenie w pozostałej części na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

db

kc